

УДК 911.33

Римаренко М.О.

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОБРАХУНКУ ПОЛІТИЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

В статті розкривається сутність проблеми визначення та обрахунку процесу політичної глобалізації, як складової процесів глобальних трансформацій. Автором висвітлені основні підходи до визначення цього процесу, а також запропонований власний метод розрахунку ступенів політичної глобалізації.

В статье раскрывается суть проблемы определения и расчета политической глобализации как составляющей процесса глобальных трансформаций. Автором рассмотрены основные подходы к определению этого процесса, а также предложен свой метод для расчета степени политической глобализации.

The article is focused on the problem of definition and calculation of political globalization as a part of global transformations. The author contemplated main approaches to the definition of this process and offered a method for calculation of political globalization.

Постановка проблеми. Актуальність. Глобалізація у всіх її формах і проявах стала предметом наукових інтересів у другій половині ХХ століття. Думки експертів безперечно збігаються в тому, що вона є, передусім, економічним процесом, який виник із розвитком світових ринків та поширився в еру «відкритих економік» і світових комунікаційних мереж. Не виникає сумнівів і в тому, що процес глобалізації стосується інших сфер життя суспільства – соціальної та політичної. Якщо економічна глобалізація має хоча б базове теоретичне підґрунтя то питання культурної та політичної глобалізації викликають дискусії серед науковців.

Мета. В цій статті акцентовано увагу саме на політичній складовій глобалізаційних процесів.

Виклад основного матеріалу. Існують різні підходи щодо визначення політичної глобалізації. Деякі вчені розуміють під цим процесом створення глобального управління, що характеризується зростаючою роллю нових політичних акторів та нових механізмів міжнародних відносин. Інша точка зору представляє політичну глобалізацію як зростаючий вплив міжнародних неурядових організацій на та інших акторів на національні держави. Ще інші впевнені у тому, що політична глобалізація представляє собою гегемонію західного світу та в першу чергу Сполучених Штатів як єдиної в світі наддержави. Багато вчених навіть не виділяють політичну глобалізацію як окрему складову процесів глобальних трансформацій. Вони схильні виділяти таке явище як глобалізація політики або утворення глобальної політики. Втім, найчастіше ці уявлення представляють політичну глобалізацію виключно як наслідок процесу економічної глобалізації і зовсім не розглядають її як окрему незалежну частину глобальних трансформацій. Її майже не досліджують окремо від економічних показників. Тим не менш, є підстави для розгляду політичної глобалізації як окремого явища. Процес глобалізації можна визначити перш за все за його наслідками та результатами, а не природою. Втім, два аспекти глобалізації – всезагальність та взаємозалежність - присутні в усіх її формах. Вчені вже описали значну кількість глобальних політичних трансформацій, що стосуються як національних урядів так і міжурядових організацій. Політична глобалізація виявляється в зростаючому використанні міжнародних режимів і договорів на національному рівні. Причиною створення глобальних політичних структур є глобальні проблеми людства, які потребують для свого вирішення співпраці держав. Низка посольств, комісій, форумів, представництв створює комунікаційну мережу, що визначає безпосередньо роботу та ефективність глобальної політичної системи. Отже, міжнародні відносини і політика виходять на якісно новий рівень. Таким чином, *політична глобалізація - це складова процесу*

глобальних трансформацій, що характеризується посиленням зв'язку і взаємозалежності національних політичних систем, регіональних інтеграцій, міжнародних організацій, ТНК та інших політичних акторів, які під впливом спільних міжнародних законів, режимів та угод формують глобальну політичну структуру.

Існують спеціальні міжнародні показники та індекси для обрахунку ступеня глобалізації. Найвідоміші запропоновані швейцарським інститутом дослідження бізнесу КОФ, та міжнародною організацією СЕІР. Обидві системи дозволяють щорічно обраховувати індекс глобалізації, щоб оцінити масштаб інтеграції будь-якої країни у світовий простір і виконати порівняння за цим показником. В обох системах зазначений вимір кількісно оцінюється з використанням таких спільних індикаторів, як: членство країни у міжнародних організаціях та участь країни у місіях Ради Безпеки ООН. При цьому в системі КОФ додатково використовується індикатор — кількість іноземних посольств у країні, а в системі СЕІР — кількість ратифікованих міжнародних угод [1]. Зазначенні показники дозволяють прослідкувати участь певної країни в світових процесах та впливовість на них, а також ступінь залежності від цих процесів. Втім, зазначені системи розрахунку не можна вважати досконалими. По-перше, не зважаючи на використання цими системами в більшості подібних даних, розрахунки призводять до різних кінцевих результатів в остаточному рейтингу. По-друге, вибрані показники не повною мірою характеризують представленість тієї чи іншої країни в світових процесах. По-третє, вибрані показники характеризують лише зовнішньополітичну діяльність країн, зовсім не зачіпаючи внутрішньополітичну сферу. Для більш об'єктивної оцінки явища політичної глобалізації пропонується 10 показників, які можна об'єднати в наступні групи: участь у міжнародних організаціях, міжнародні відносини та внутрішньополітична сфера.

Участь у міжнародних організаціях є важливим показником активності країни на світовому рівні. Збільшення кількості міжнародних організацій та ускладнення їх структури свідчать про розширення сфер їх діяльності. Вони переймають на себе ті регуляторні функції, що належали ще зовсім недавно до сфери юрисдикції націй-держав. Втім країни – члени міжнародних організацій також мають певну ієрархію, а відповідно і різний ступінь впливу на прийняття політичних рішень. Тому доцільним буде врахування не лише загальної кількості організацій, а й таких відомостей як кількість штаб-квартир в межах країни, а також кількості представництв та місій країни в міжнародних організаціях. Наявність штаб-квартири в певному місті робить його своєрідним осередком прийняття політичних рішень. Відповідно держава, на території якої розташовуються штаб-квартири, може мати певні переваги стосовно участі в міжнародній політичній діяльності. Кількість міжнародних представництв та місій в певних міжнародних організаціях також впливає на активність держави в світовій політиці. Далеко не всі держави мають постійні представництва в тих організаціях, учасниками яких вони є.

Наявність представництв є одним із факторів що впливають на ієрархію держав в організаціях за ступенем впливовості. Міжнародні відносини за набором кількісних показників відповідають вже існуючим системам розрахунку, вони включають кількість посольств в країні, кількість посольств в інших країнах, кількість ратифікованих міжнародних угод.

На глобальну політику сьогодні покладаються надії не тільки з точки зору традиційних геополітичних інтересів, включаючи питання безпеки та військової справи, а й велику різноманітність економічних соціальних, екологічних питань. Участь у вирішенні глобальних проблем людства є одним із факторів глобалізації, оскільки вказує на причетність держав до тих чи інших проблем, навіть якщо вони не є безпосередньо гострими для них на даний момент. Найбільш вагомими міжнародними місіями, що стосуються всіх держав членів ООН є безперечно миротворчі місії. Крім них доцільно було б відстежити витрати держав на вирішення глобальних проблем людства, та їх активність в інших міжнародних проектах. Процес глобалізації, як відомо, кардинально впливає на роль та функції національної держави, її структуру, механізми управління, особливості прийняття політичних рішень, виводить внутрішньодержавні справи на глобальний рівень. Для того щоб оцінити це явище на державному рівні, на нашу думку, можна використати наступні індикатори: кількість правлячих політичних партій, кількість недержавних організацій та кількість місцевих органів самоврядування. Ці показники дозволять зрозуміти ступінь децентралізації влади, яка сьогодні збільшується, міру розподілу владних повноважень між центральними та місцевими органами влади, які надалі приймають активнішу участь в політичній діяльності. Це явище децентралізації є певною мірою наслідком глобального процесу, а отже може бути використане для оцінки участі держав в цьому процесі.

Для ілюстрації запропонованого методу було зроблено розрахунки для країн ЄС-15, оскільки для них наявна вся статистична інформація. Результати розрахунків було порівняно з рейтингом держав за системою КОФ. Незважаючи на різну кількість досліджуваних країн їх загальне розташування в рейтингу є схожим. Перші позиції займають Франція, Велика Британія та Італія, при чому відрив між ними складає близько 10 пунктів. За існуючою системою розрахунків політичної глобалізації КОФ на 2008 р. ці країни також є лідерами, але розрив у показниках не настільки значний, при цьому друге місце належить Італії. Наступними країнами в отриманому рейтингу ідуть Бельгія, Нідерланди та Німеччина, за системою КОФ – Німеччина, Швеція, Бельгія. Такі зміни у місцеположенні можуть бути пов'язані саме з додатковими показниками, що були включені до описаного методу, зокрема кількістю штаб-квартир, за якою Бельгія є лідером (76), а Нідерланди значно випереджають Швецію. Подібна ситуація для Данії, Фінляндії, Ірландії, які за нашими даними розташовані на 1-3 позиції вище ніж за розрахунками КОФ. Навпаки, дещо знизили свої позиції Німеччина, Австрія, Португалія, Греція. Це знову ж таки пояснюється введенням додаткових критеріїв. Зокрема, Німеччина не має

значної кількості представництв в міжнародних організаціях, Греція не має жодних, в Португалії відсутні штаб-квартири.

Висновки. Отже, введення додаткових показників у розрахунок дало відмінні результати у порівнянні з існуючим розрахунком КОФ, хоча загальний розподіл певною мірою зберігся. Більш повний набір індикаторів дає більш точні та об'єктивні данні для розрахунку такого абстрактного процесу як політична глобалізація. Запропонована методика дозволяє більш широко охопити сфери впливу глобалізації на політичну складову, а також оцінити ступінь активності держав у глобальній політиці.

1.Dreher, Axel, Noel Gaston and Pim Martens, Measuring Globalisation – Gauging its Consequences, New York, 2008, p.9-30.2.KOF Index of globalization // www.globalization.kof.ethz.ch/